

— Վասն զի ընդարձակուած երկարին մէկ մասը պաղ ջրոյն դպածին պէս կը կծկըտի՝ քանի որ դեռ ջրամբարին վերի կտորները սաստիկ տաք են. ուստի պէտք է որ երկու այլ եւ այլ մասերը իրարմէ զատուին :

Երբոր սենեակ մը սաստիկ տաք է՝ պատկերներուն երեսի ապակին ինչո՞ւ համար կըճարի երբեմն :

— Վասն զի ապակին շրջանակի մէջ սեղմուած ըլլալով, տաքութեամբ կընդարձակի, ու տեղ չգտնելով կըճարի :

Ապակին առելի շուտ կընդարձակի քան թէ փայտը ու նաեւ մետաղները :

Ինչէն է որ ապակին վրայ երբոր եփ եփ ջուր բափես՝ ապակին կըկտորտի :

— Վասն զի ապակւոյն այն մասն որ տաք ջրին կըդպչի՝ մէկալ մասերէն առելի կընդարձակի. ուստի ապակին վարի տրամագիծը վերինէն առելի լայննալով՝ պէտք է որ ապակին կտորի :

Ինչէն է որ ապակւոյն վերի կտորը վարինին չափ չընդարձակիր :

— Վասն զի ապակին ջերմութեան համար գէշ հաղորդարար ըլլալով, եփ ելած ջրին տաքութիւնը անոր վերի կողմերուն դեռ չհասած՝ կըկտորի :

Ինչէն է որ յախճապակե գաւաթը կըկտորի՝ թէ որ մէջը եփ եփ ջուր լեցընես :

— Վասն զի յախճապակը գէշ հաղորդարար է ջերմութեան. ուստի գաւաթին վարի կողմը տաք ջրին դպչելով՝ դեռ վերի կողմերը չտաքցած կըկտորի :

Թէ որ ջուր խմելու գաւաթ մը կրակի վրայ կամ վառ կրակի քով դնես, ինչո՞ւ համար տակը կըբաժնուի կիյնայ :

— Վասն զի ապակին ջերմութեան համար գէշ հաղորդարար է. եւ որովհետեւ կրակին մօտ եղող կտորը մէկայէն առելի կընդարձակի, երկու մասերը իրարմէ կըզատուին :

Ինչէն է որ բնալուծական եղջերածնա աշակները շատ անգամ կըկտորտին :

— Վասն զի եղջիւրին տակի կողմը կանրեղին բոցովը առելի շուտ կընդարձակի քան թէ վերի կողմերը. ուստի մէկ մասը մէկայէն կըզատուի :

Երբոր շիշի մը բերնէն ապակի խիցը հանելը դժուար ըլլայ, ինչ ընելու է :

— Պէտք է շիշին վիզը տաքցընել կամ կրակի կտորով, կամ տաք ջրի մէջ բարխած ջնջոցով, կամ բարակ չուսնով մը անիկայ շփելով. այն ատեն խիցը դիւրաւ կ'ըլլէ :

Շիշին վիզը տաքցընելով՝ խիցը ինչո՞ւ պիտի ելլէ :

— Վասն զի տաքութիւնը դեռ ապակիէ խիցին չհասած՝ շիշին վիզը կընդարձակէ :

Ինչէն է որ հաստ ապակին կրակի վրայ առելի դիւրաւ կըկտորի քան թէ բարակը :

— Վասն զի հաստ ապակին մասունքը այնպէս միակերպ չեն կրնար ընդարձակիլ՝ ինչպէս որ բարակ ապակին. ուստի երկու իրարու հակառակ ուժերը հարկաւ պատճառ կըլլան ապակին կտորելուն :

(Շարայարութիւնն ուրիշ անգամ):

Պ Ա Ր Տ Է Զ.

Պ. Վահանը գեղեցիկ պարտեզ մը ուներ՝ գոյնզգոյն ծաղկօք զարդարեալ. որդին Սմբատ անդադար կերքար զանոնք կը դիտէր ու վրանին կը զմայլէր : Դեռահասակ որդւոյն այս փափաքը տեսնելով, Պ. Վահան անոր ածու (բարլա) մը տուաւ, որ ուզածին պէս տնկելով մշակելով գուարճանայ : Մեկէն նոր պարտիզպանը ածուն մաքրեց, շտկրտեց, ու չորս կողմը գարնանաբեր ծաղիկներ տնկեց, որ բացուելու վրայ էին :

Քանի մը օր միակերպ անձրեւ գալէն յետոյ օդը բացուեցաւ, եւ հայրն ու որդին պարտեզ իջան : Զարմացաւ մնաց Սմբատ՝ այն գարնանաբերներուն բացուած կարմիր դեղին ու ոսկեգոյն ծաղկներն որ տեսաւ. բայց անպատմելի եղաւ սրտին ուրախութիւնը երբոր այն ծաղկանց մէջ մատղաշ կանաչագեղ տերեւներէ հիւսուած գրեթով իր անունը աչքին զարկաւ :

Սաստիկ ուրախութենէն քիչ մը ժամանակ անբարբառ մնալէն յետոյ, գոչեց .

— Ի՞նչ կը տեսնեմ. իմ անունս գետնէն բուսեր

եղեր է : Սիրելի հայրիկ, ըսէ ինծի թէ ինչպէս այս խոշոր ու գեղեցիկ գրերը գետնէն բուսեր են :

Պ. Վահան ժպտելով մը պատասխանեց. — Զնս կարծեր որ ինքնիրեն եղած ըլլան : Թերեւս հովէն հունտերը այն ձևով ընկած ու զանոնք բուսուցած են :

— Ոչ, ոչ, հայրիկ. անկարելի է այդ : Հասկըցայ, հասկըցայ. այն գրերն ածուխ մէջը փորելով ձեւացուցեր եւ, մէջերնին կոտեմի (թերե օքու) հունտ ցաներ, յետոյ վրանին հողով ծածկեր եւ որ այս քաղցրիկ բոյսերն այսպիսի գեղեցիկ կարգով ծլեր են. ասոր ասանկ ըլլալուն տարակոյս չունիմ : Ուրեմն շիտակն ըսէ, հայրիկ. միթէ ինծի յանկարծական ուրախութիւն մը պատճառելու համար չըրբիր այս բանս :

— Այո, որդեակ, պատասխանեց Պ. Վահան : Ուրեմն ստոյգ գիտես որ ես ըրեր եմ այն գրերը : Արդ տես սա ածուխը բոլորտիքը բացուած գունագեղ ծաղկները. միթէ այս գրերէն շատ առելի

ճարտարարուեստ կերպով ձեւացած ու հրաշալի կերպով նկարուած ճին : Միքէ չկայ գերագոյն էակ մը, ամենիմաստ գորութիւն մը որ այս գեղատեսիլ ծաղկներն այն փոքրիկ հատիկներուն մէջ պահէ ու ժամանակին ասանկ բուսցընելով մեր աչքին երեւցնէ : Միքէ չկայ սիրայիր ու բարեգութ սիրտ մը որ մարդկանց զուարճութեանը համար այս գեղեցիկ ու գոյնագոյն ծաղկները կը բուսցընէ :

Հազիւ թէ հայրը խօսքը լմնցուց, բռնեց Սմբատ անոր ձեռքն ու կանչեց. — Ո՛հ, սիրելի հայրիկ,

հիմա ինչպէս որ պետք է հասկըցայ. Աստուած ստեղծած է թէ՛ այս եւ թէ՛ պարտեզին մէջի բոլոր գեղեցիկ ծաղկունքը, որպէս զի ցուցնէ մեզի թէ՛ ճրջափ կը սիրէ զմեզ :

— Ճշմարիտ է, որդեակ, կրկնեց Պ. Վահան. ծաղկներով լեցուն պարտեզնիս մեծ գիրք մըն է, եւ անոր ամէն մէկ թերթին վրայ կրնանք կարդայ թէ՛ ճրջափ կը սիրէ զմեզ Աստուած, ճրջափ բարեգութ է, հօգը եւ իմաստուն :

Երկինք Երկիր եւ արարարծր համօրէն

Զիմաստութիւն Հաստէին եւ գտեր քարոզեն :

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՏԵԼԻԹ

ԿԱՏԱՐԱԾ ԱՇԽԱՐՀԻ.

Տարույս սկիզբները Եւրոպայի մէջ մեծ շփութիւնն ու ոչ սակաւ վախ ձգեց գերմանացի աստեղաբաշխի մը խօսքը, որ այլ եւ այլ գննութիւններ ու հաշիւներ ընելով հրատարակեւ էր թէ այս տարի յունիսի 13ին գիսաւոր մը պիտի գայ, երկրիս հետ պիտի զարնուի եւ տակնուվրայ պիտի ընէ գայն. եւ կընաստատէր թէ աշխարհիս վերջը հասեր է. նոյն օրը երկինք ու երկիր իրարու պիտի անցնին, աշխարհս կրակի ովկիանոս մը պիտի դառնայ, ծովուն ջրերը բոցածաւալ պիտի բորբոքին, եւ վերջին անաւոր դատաստանը պիտի ըլլայ կենդանեաց եւ մեռելոց :

Փարիզու դիւրավառ ժողովրդեան վրայ ալ բաւական ազդեցութիւն ընելով այս չարագուշակ մարգարէութիւնը, շատ մարդիկ մեծ վախի մէջ ձգեց. ամէն տեղ երկու երեք հոգի մէկմէկու հանդիպելուն պէս ասոր վրայ կը խօսէին. մինչեւ փողոցներուն մէջ աղքատ մարդիկ նոյն անաւոր նկարոյն վրայ շինուած մասնաւոր տաղեր երգելով ողորմութիւն կը ժողովէին :

Ժողովրդեան այս անհանգստութիւնը տեսնելով, Փարիզու դիտանոցին աստեղաբաշխները փութացին իրենց կարծիքը տպագրութեամբ հրատարակելու, գերմանացի աստեղաբաշխին կարծեաց անհիմն ըլլալը հաստատելով. եւ մեջերէն Պ. Պապինէ մեծանուն աստեղաբաշխը կըսէր.

« Եթէ համարիմք ալ որ գիսաւոր մը գայ մեր երկրիս հետ զարնուի, տուած վնասը այնչափ միայն պիտի ըլլայ՝ որչափ որ շոգեկառքին սաստիկ արագութեամբ վազած ատենը ամենափոքրիկ ճանճ մը գայ անոր զարնուի : » Այսպիսի արժանահաւատ անձանց վկայութեամբ ժողովրդեան վախը փարատեցաւ. մանաւանդ որ հոջակաւոր Հերշէլ անգղիացի աստեղաբաշխը կըսէր թէ գիսաւորները շոգիանման մեծատարած նուրբ ու բափանցիկ զանգուածներ են : Արդ շոգիի մը երկրիս ամենակարծր պնդութեանը հետ զարնուելէն ինչ վտանգ կրնայ ելլել :

Այն գիսաւորը 1853ին ալ երկրիս մօտէն անցեր է, եւ սակայն բնաւ ձախորդութիւն մը չէ պատահած. ընդ հակառակն այն տարին հունձքն ու այգեկուրը շատ աւելի առատ եղեր են : Թող որ միշին դարու տգիտութեանը մէջ չենք, յորում կարծէին տգետ մարդիկ թէ չարիք ու բշուառութիւն չկայ որ գիսաւորները հետերնին չբերեն : Գիսաւոր մը երեւցաւ 1456ին այնպիսի մեծութեամբ՝ որոյ նմանը դեռ չէր տեսնուած. այնպէս պայծառ էր լոյսն որ զիշերն առանց ճրագի կը կարդացուէր. պոչը վաքսուն աստիճան երկայնութեան տեղ բռնէր էր, եւ երկնքին երեսը հրավառ ճամբու մը պէս կերեւար : Այն ատենն ալ աստեղաբաշխներ եղան որ ըսին թէ աշխարհիս վերջը հասեր է : Հիմա այնպիսի գուշակութեանց